

KUO VERTĖSI Luokės valsčiaus gyventojai tarpukario metais?

REGINA STONKUTĖ-ŽUKIENĖ

Luokės vėjinio malūno likučiai XX a. viduryje. Malūnas stovėjo pietrytinėje miestelio dalyje – ant vadinamojo Malūno kalno, netoli sinagogos. Fotografas nežinomas. Nuotrauka iš Gaulėnų muziejaus rinkinių

Luokės miestelyje ir kitose valsčiaus gyvenvietėse fabriku nebuvo. 1930 m. miestelyje pastatė pieninę. Jai buvo pritaikytas Telšių gatvės gale stovėjęs caro laikais pastatytas „magazinu“ vadinamas akmeninis sandėlis, skirtas grūdams laikyti. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą ūkininkai čia turėdavo laikyti grūdus sėklai, kad,

prasadėjus badmečiui, jų nesuvargotų maistui. Pieninė priklausė bendrovei „Pieno centras“. Luokės pieninei vadovavo iš narių renkama valdyba. Pieninei buvo nupirkta kokybiška užsienyje pagaminta įranga. Energiją tiekdamo malkomis kūrenamas garo katilas. Luokės pieninės vyr. buhalteriu ir reikalų vedėju buvo paskirtas mano tėvelis Juozas Stonkus, valdybos pirmininko pareigas ėjo dvarininkas Juozas Kirlys. Pieninė valsčiaus žemdirbiams buvo labai svarbi. Jie čia parduodavo pieną, už kurį būdavo reguliariai mokama, taip pat pieninė jiems grąžindavo gyvuliams šerti tinkantį separuotą pieną. Į pieninę ūkininkai į bidonus supiltą pieną veždavo kiekvieną dieną. Tolimesniuose kaimuose veikė pieno supirkimo punktai. Autotransporto tada nebuvo.

Pieninė gamino aukštos kokybės sviestą eksportui. Pagamintą sviestą samdomas ūkininkas kasdien veždavo į Tryškių stotį. Pieninėje dirbo pienininkas, mašinistas S. Šarkauskis, kūrikas, laborantė Šlabaševičiūtė ir valytoja. Visą apskaitą vedė mūsų tėvas. Kitų pagalbininkų jis neturėjo. Pinigus už pieną ir atlyginimus mokėti kartą per savaitę atėdavo kasininkas, kuris buvo vienas iš valdybos narių. Nežinau, kaip vykdavo atsiskaitymai, nes Luokėje anuomet banko nebuvo. Turbūt naudodavosi pašto paslaugomis.

Nežinau kodėl, bet pienininkai Luokėje dažnai keisdavosi. Kiek atsimenu, dirbo K. Jankauskas, A. Rimkus, P. Vizgirda, Kaulpelis, Janovas.

Tėvas pieninėje turėjo labai daug darbo, nes čia gamindavo ne tik sviestą, bet vasaromis dar ir pieno šampaną. Reikėdavo pasiruošti ir malkų garo katilui. Tam pirkdavo miško. Pieninės kieme visada stovėdavo didelės stirtos suskaldytų malkų.

Pieninė prie šventoriaus turėjo pasistačiusi mūrinį kioską. Jame ketvirtadieniais supirkdavo eksportui skirtus kiaušinius. Kai pieninėje dirbo mano tėvas, jis juos supirkdavo. Tėvelis niekada neturėdavo atostogų. Jis pieninėje dirbo iki pat 1940 metų, kol ją nacionalizavo sovietų valdžia.

Ilgą laiką pieninėje pagrindinės techninės apskaitos priemonės buvo paprasti mediniai skaitytuvai. 1938 m. pabaigoje buvo įsigytas ranka sukamas aritmometras. Kas 3–4 metai pieninės apskaitą ir darbą tikrindavo iš „Pieno centro“ atvažiuojantis revizorius.

Šalia pieninės Telšių gatvėje buvo kalvė. Čia dirbęs kalvis ir jo pagalbininkas kaustydavo roges, vežimų ratus apraukdavo geležiniais lankais, pakaustydavo arklius. Prie kalvės visada būriuodavosi žmonės.

Telšių gatvėje buvo Juozo Venckaus ir Sprindžiuko lentpjūvė. Lentas pjaudavo motoriniu pjūkle. Lentpjūvė miesteliui gamindavo ir elektrą, tačiau ji buvo labai brangi. Po gaisro lentpjūvėje dirbę žmonės turėjo labai daug darbo, visas jos kiemas buvo užverstas išpjauti atvežtais rąstais.

Po Luokės gaisto Baltakiškėje, už miestelio ganyklų, Kazys Ambrožas įkūrė plytinę. Čia iš vietinio molio buvo gaminamos degtos plytos. Anuomet mes, vaikai, nubėgė į plytinę, žiūrėdavome, kaip formuojamos ir į liepsnojančią krosnį kraunamos plytos. Jos Luokėje po 1934 m. gaisro turėjo labai didelę paklausą.

Luokės miestelio pakraštyje stovėjo vėjinis malūnas. Jo galingumas nebuvo didelis. Čia maldavo grūdus duonai ir gyvulių pašarui. Ūkininkai grūdus malti veždavo į Biržuvėnų malūną bei į Juciuose veikusį Gečo malūną. Jucių malūne dar veikė ir vilnų karšykla bei verpykla. Tai buvo vandens malūnai. Jie stovėjo ant Virvytės upės kranto. Kuršėnų gatvėje J. Kubaitis turėjo milo vėlyklą.

Kaimiečiai rengdavosi pačių rūbais, pasiūtais iš namų darbo aus-

Luokės pieninės atidarymas 1931 metais. Pieninei buvo pritaikytas dar caro laikais iš akmenų pastatytas „magazinas“. 1931 m. spalio 15 d. laikraštis „Žemaitis“ (Nr. 40) pranešė, kad „spalio 3 dieną įvyko iškilmingas Luokės pieninės pašventinimas. Šventino Luokės klebonas kun. J. Daniusevičius. Apeigoje dalyvavo daug Telšių diduomenės atstovų, tarp jų ir apskrities viršininkas, karo komendantas ir kiti. Vakare buvo iškeltas didelis balius“. Fotografas nežinomas. Fotoreprodukcija iš Reginos Stonkutės-Žukienės archyvo

Luokės parduotuvės „Kiaušininė“ atidarymas 1936 metais. Pastatas yra išlikęs iki šiol. Fotografas nežinomas. Nuotrauka iš Mato Kirlio archyvo

tų milo ir čerkaso (pusvilnonių) audinių. Kad pusvilnonis audinys būtų tvirtesnis ir gražesnis, milą reikėdavo suvelti ir nuspausti. Tai ir buvo daroma Kubaičio milo vėlykloje. Daugiau pramonės įmonių Luokėje tarpukario metais nebuvo. Didelės miestelio gyventojų dalies pagrindinis pragyvenimo šaltinis tuo laikotarpiu buvo prekyba. Čia veikė dvi audinių parduotuvės – „manufaktūros krautuvės“. Jos priklausė Dambrauskams ir Movšovičiui. Geležies prekėmis prekiaavo Vaineris ir Gurvičius. Su Frida Vaineryte mokykloje sėdėjau viename suole. Kolonialinių prekių parduotuves turėjo Faiveliai, senoji Rokė, S. Jocys, Stonys. Kai kurie jų prekiaudavo ir batais. Luokė veikė ir tik avalyne prekiauvusi parduotuvė. Netoli bažnyčios gyveno kepurininkas. Maisto prekes pardavinėjo Blecheris ir Petkevičius. Blecheriai kepdavo labai gardžias „barankas“ ir pieniškas bandeles su cinamonais. Dažnai jas pirkdavome. Miestelio mėsininkas prekiaudavo veršiena, jautiena ir aviena. Kiaulienos neturėdavo. Telšių gatvėje buvo lietuvių Žalnieriaus vyno parduotuvė, o prie turgavietės – valstybinio degtinės monopolio

(Nukelta į 44 p.)

IŠKILŪS LUOKĖS KRAŠTO ŽMONĖS

(Atkelta iš 17 p.)

jo fizikės specialybę. Sofija Telšių rajono Luokės vidurinėje mokykloje fizikos mokytoja dirbo 40 metų. Buvę jos mokiniai ją mini kaip didelę savo srities žinovę, gerą specialistę, sau ir kitiems reiklį mokytoją. Kartu su dukra Egle Kučikiene S. Gedminienė yra spaudai parengusi dvi knygas: 2004 m. Vilniaus dailės akademijos išleista „Katalikų Bažnyčios Sibire istorijos apybraižą / Matas Veitas“ (sudarė Adomas Butrimas) ir 2009 m. skaitytojus pasiekusią knygą „Matas Veitas. Raštai“.

Sofija renka medžiagą apie Luokės istoriją. Ji džiugina ir savo puikiai tvarkoma sodyba.

GEDVILAS VYDAS. Valstybės, politikos ir sporto veikėjas, Lietuvos krepšinio trenerių asociacijos garbės prezidentas, Lietuvos krepšinio federacijos vykdomojo komiteto narys, daugelio mokslinių straipsnių, metodinių priemonių studentams autorius, tarptautinių ir Lietuvos mokslinių konferencijų dalyvis. 1997 m. V. Gedvilui suteiktas Lietuvos nusipelnusio trenerio vardas ir aukščiausia trenerio eksperto kategorija.

Gimė V. Gedvilas 1959 m. gegužės 17 d. Užgiriuose (Kelmės r.). 1966–1970 m. mokėsi Jonačių (Telšių r.) pradinėje mokykloje, 1970–1977 m. Luokės vidurinėje mokykloje. 1981 m. su pagyrimu baigė Lietuvos valstybinį kūno kultūros institutą (LVKKI), kur įgijo fizinio auklėjimo dėstytojo specialybę. 1981–2002 m. buvo LVKKI Krepšinio ir tinklinio katedros dėstytojas. 1985–1988 m. studijavo LVKKI aspirantūroje.

1988–1993 m. dirbo LVKKI vyrų krepšinio komandos „Atletas“ treneriu asistentu. Tais metais „Atleto“ komanda tris kartus tapo Lietuvos čempione.

1993–2004 m. buvo LKKA moterų krepšinio komandos „Viktorija“ vyriausiasis treneris. Tuo laikotarpiu jo treniruojama „Viktorija“ tapo Lietuvos ir Baltijos moterų krepšinio čempione, dalyvavo Europos taurės varžybose, pateko į stipriausių Europos komandų šešioliktuką.

1996–2002 m. dirbo Lietuvos moterų krepšinio rinktinės vyriausiuoju treneriu. Per šį laikotarpį Lietuvos moterų krepšinio rinktinė pirmą kartą Lietuvos krepšinio istorijoje

(Nukelta į 45 p.)

1940 m. gegužės mėnesį Luokėje vykusių ūkininkaičių kursų dalyvės. 1940 m. gegužės 10 d. „Žemaičių prietelius“ (Nr. 19) pranešė: „Šių metų gegužės 27 d. Žemės Ūkio Rūmai rengia Luokėje dviejų savaičių kepimo ir virimo kursų ūkininkaitėms. Kursuose bus praeita daug naudingų ūkininkaitėms dalykų, pvz., mityba, maisto sudėtis, jo suskirstymas, namų tvarka, pagrindiniai kepimo ir virimo praktika.“ Fotografas nežinomas. Nuotrauka iš Marytės Beleckienės archyvo

Luokėje vykusių ūkininkaičių kursų dalyviai. Fotografas nežinomas. Nuotrauka iš Juozo Mačiulio archyvo

(Atkelta iš 43 p.)

degtinės ir spirito krautuvė. Kitos parduotuvės prekiauti alkoholiniais gėrimais negalėjo.

Iki 1933 m. mama turėjo maisto prekių krautuvę, tačiau, ištikus krizei, ją teko uždaryti. Prieš Luokės gaisrą mano seneliai laikė arbatinę, patys kepė pyragus ir riestainius. Arbatinė užsukdavo kaimiečiai ir per Luokę važiuojantys žmonės. 1923 m. į senelių arbatinę buvo užsukęs ir Augustinas Voldemaras, kai sargyba jį vežė į Varnių koncentracijos stovyklą; buvęs ministras pirmininkas už valdžią kritikuojantį straipsnį buvo nuteistas stovykloje kalėti vieną mėnesį. Mama pasakojo, kad Voldemaras arbatos negėrė, tik nervingai visą laiką vaikščiojo po kambarį.

Arbatinę ir kepyklą turėjo Aleknavičius, miestiečių „Aušra“ vadinamas, nes toks buvo jo kepyklos pavadinimas. Turgaus dienomis Aleknavičiai gamindavo baltus ir ružavus ledus. Jų porcija vafelinėje tūtelėje su didele ledu kepure kainuodavo 10 centų. Juos pardavinėdavo turguje. Tai būdavo visų vaikų geidžiamiausia prekė, tad nuolat stengdavomės išprašyti iš tėvų tą 10 centų. Aleknavičius samdė kepėją, o pats su žmona prekiaudavo.

Blankas vertėsi prekyba grūdais. Tai buvo vienas turtingesnių miestelio pirklių. Trečiojo dešimtmečio pradžioje jis buvo įsigijęs automobilį ir samdė vairuotoją. Už užmokestį šia mašina pagal užsakymus į reikiamą vietą nuveždavo kunigus, gydytojus ir kitus gyventojus. Mašiną dažnai iškviedavo ir telšiškiai, nes tuo metu net apskrities miestuose automašinų buvo labai nedaug. 1938 m. mašiną nusipirko ir Luokės gydytojas Sinkevičius. Keletas jaunų vyrų turėjo motociklus, o daugiausiai buvo naudojami dviračiai; jie buvo viso jaunimo didžiausias svajonių objektas. Ūkininkaičiai stengėsi pasipuikuoti gražiais arkliais, nenustygstančiais vietoje eržilais. Arkliai labai bijodavo automašinų. Kai jodavai ar važiuodavai arkliais, sutikti kelyje automobilį būdavo pavojinga.

Miestelyje veikė kelios smuklės, restoranais vadinamos. Telšių gatvėje buvo Šmerelio smuklė ir Faivelio alinė, Tryškių ir Kuršėnų gatvių kampe – Jutkės smuklė. Po gaisro prie turgaus naujame name restoraną atidarė Savickienė. 1938 m. priešais mūsų namą vietoje turėtos maisto prekių parduotuvės restoraną įsteigė jaunieji Petkevičiai. Jie nesugebėjo šio verslo vystyti ir po metų bankrutavo – net pusę namo turėjo parduoti. Restoraną nupirko Grigas. Vėliau dar viena smuklė buvo atidaryta prie turgaus nutiestoje naujoje gatvėje. Ji, kiek atsimenu, priklausė Arlickui. Smuklėse daug darbo būdavo turgaus dienomis, kai, pardavę savo produktus ar gyvulius, čia išgerti magaryčių ar šiaip pasižmonėti užėidavo ūkininkai. Dažnai tam užtekdavo „puslankio“ (0,25 l). Didelių girtuoklių miestelyje nebuvo, nors išgeriančių buvo nemažai. Iki sovietmečio žmonės gerdavo iš mažų taurelių. Susėdus už stalo kompanijai, taurelė dažnai buvo sukama aplinkui. Svarbiausia būdavo ne pasigerti, bet pasišnekėti, reikalus, naujienas aptarti. Aišku, ant stalų netrūkdavo ir alaus. Iš smuklės visi išėidavo „linksmi“.

1939 m. Luokėje didelę, įvairaus profilio parduotuvę Turgaus aikštės ir Tryškių gatvės kampe įsteigė vartotojų kooperatyvas. Tuo laikotarpiu Lietuvoje jau buvo prasidėjęs platus kooperatinis judėjimas ir jis darė didelę konkurenciją žydų pirkliams. Kooperatyve kainų nusiderėti negalėjai. Kaimo moterėlės mėgdavo pirkti pas žydellius, nes jų parduotuvėse būdavo galima nusiderėti ir duodavo „bargan“. Kartais net iš parduotuvės išėjusį pirkėją pakviesdavo atgal ir kainą nuleisdavo.

Luokėje buvo ir viena kultūros įstaiga –

Žydo parduotuvė Luokėje tarpukario metais. Fotografas nežinomas. Iliustracija iš laikraščio „Kalvotoji Žemaitija“ (1998-01-10)

Kazimiero Dunausko knygynas „Šatrija“. Jis veikė Petkevičių namuose, kitoje gatvės pusėje, priešais mūsų namą. „Šatrijoje“ pirkdavome sąsiuvinius, rašalą, pieštukus ir kitus kanceliariusius mokyklinius reikmenis. Kazimieras, taip jį vadindavo miestelio gyventojai, prekiaudavo ir vadovėliais, kitomis knygomis, pardavinėjo paveikslus, įvairių popierių ir kt. Jis norintiems paskaityti knygas ir skolindavo. Man labai patiko knygutė „Nykštukas Murziukas“. Kartą, kai mokėmės šeštame skyriuje, nutarėme vardinių proga pasveikinti mūsų mylimą kapelioną. Jo vardas buvo Juozas ar panašus. Sudėję savo centus pas Kazimierą nupirkome didelį Aušros Vartų Dievo Motinos paveikslą ir parduotuvei likome skolingi ar tai 80 centų. Paveikslas kainavo apie 7 litus. Kiek prisimenu, skolos Kazimierui taip ir negražinome...

Tarpukaryje bibliotekos miestelyje nebuvo. Ketvirtam dešimtmečiui baigiantis kažkuri visuomeninė organizacija ją bandė įkurti valsčiaus salėje. Mokykloje buvo nedidelis knygynėlis. Tikra biblioteka buvo įkurta tik sovietmetyje.

Didelę konkurenciją miestelio prekybininkams darė kassavaitiniai ketvirtadieniais vykstantys turgūs, mėnesiniai ir ketvirtiniai jomarkai bei rudeninės ir pavasarinės mugės. Į turgus, ypač į jomarkus, suvažiuodavo daug pirkėjų iš viso valsčiaus ir aplinkinių miestelių. Į mugę būdavo atvežami parduoti gyvuliai – arkliai, karvės, jaučiai bei kiaulės. Paršeliais ir veršiukais prekiaudavo ir turgaus bei jomarkų dienomis. Po gaisro gabalas žemės, pavadintas „Arklių turgumi“, buvo išskirtas šiek tiek toliau nuo

centro – prie Tryškių gatvės. Čia vykdavo prekyba gyvuliais. Vėliau nuo turgaus aikštės į arklių turgų buvo nutiesta Turgaus gatvė. Dabar šio turgaus vietoje yra autobusų stotelė.

Kaskart, prieš prasidedant turgui, savo prekystalius su stogeliais išstatydavo smulkesnieji miesto prekeiviai, vadinami paupariais. Jie prekiaudavo savo gamybos ilgais, puošniais popieriukais apvyniotais saldinais, medauninkais, kurie būdavo arkliukų, raitelių, paukščių ir kitokių formų, gražiai nuliukuoti ir traukdavo mažųjų pirkėjų akis. Paupariai prekiaudavo ir savo gamybos limonadu, gira, kitomis įvairiomis smulkmenomis. Į jomarką vežimais atveždavo iškeptų įvairaus dydžio riestainių (žemaitiškai – baronkų). Juos sukabindavo virtinėmis. Tai buvo labai paklausiu lauktuvių prekė. Iš Šventosios atveždavo rūkytų strimelių ir menkių, iš Kuršėnų – gražių molinių puodų, dubenėlių, ąsočių, lėkščių. Klumpininkai pagal šventorių išrikiuodavo medpadžius ir visaip išgražintas medines klumpes. Atveždavo prekeiviai ir batų, kaliošų, veltinių, pasiūtų drabužių. Amatininkai parduodavo savo darbo gaminius: kubilus, statinaites, krepšius, grėblius, dalgius ir kitus dirbinius. Vykdavo gyva prekyba ir ūkininkų atvežtais pieno produktais, kiaušiniiais, grūdais, daržovėmis, vaisiais, uogomis, paukščiais ir paršeliais. Turguje buvo galima pabandyti sužinoti ir apie savo ateitį. Ją išburdavo čigonės, pasakydavo jūrų kiauilyčių iš dėžučių ištraukti rašteliai.

Mugės metu ar per didžiuosius jomar-

(Nukelta į 46 p.)

IŠKILŪS LUOKĖS KRAŠTO ŽMONĖS

(Atkelta iš 43 p.)

je tapo Europos čempione, vieną kartą Europos čempionate užėmė ketvirtą ir vieną kartą šeštą vietą, dalyvavo dviejuose Pasaulio čempionatuose, kur užėmė šeštą ir vienuoliktą vietas. 1999 m. su Lietuvos studentų rinktine Ispanijoje studentų pasaulio universiadaoje iškovota penkta vieta.

1999 m. V. Gedvilui suteiktas biomedicinos mokslų daktaro laipsnis.

2002–2004 m. V. Gedvilas ėjo Lietuvos kūno kultūros akademijos (LKKA) bendrųjų reikalų prorektorius pareigas.

Nuo 2004 m. – Darbo partijos narys. Nuo 2004 m. iki šiol – Lietuvos Respublikos Seimo narys, 2004–2005 m. – Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas, 2005–2008 m. – Europos reikalų komiteto pirmininkas, 2005–2008 m. Seimo pirmininko pavaduotojas. 2011–2012 m. – Kauno miesto savivaldybės tarybos narys. 2012–2013 m. ėjo Lietuvos Respublikos Seimo pirmininko pareigas, nuo 2013 m. spalio mėn. – vicepirmininko.

GRIGORAITIS-GRZEGORZAUSKAS ANTANAS

Vargonininkas ir chorvedys. Gimė 1883 m. birželio 9 d. Luokėje (Telšių apskr.). Vargonuoti išmoko pas vietos vargonininką. Tada pradėjo vargonininkauti savo parapijoje. Vėliau mokėsi Rokiškio vargonininkų mokykloje pas Rudolfą Lymaną (R. Liehmann). 1902 m. įsikūrė JAV. Čia jis vargonininkavo ir vadovavo chorams daugelyje lietuvių parapijų: Nekalto Prasidėjimo Sheboygane, WI, Šv. Petro ir Povilo Grand Rapids, MI, Šv. Juozapo Mahanoy City, PA, Šv. Jurgio Shenandoah, PA, Šv. Andriejaus New Britain, CT, Šv. Kazimiero Amsterdam, NY, ir Patersone, NY, (nuo 1937 m.) ir kitur. Jo vadovaujami chorai koncertuodavo, giedodavo bažnyčiose, dalyvaudavo radijo programose bei tautiniuose renginiuose. 1930 m. tapo ALRK Vargonininkų sąjungos nariu ir ALRK Vargonininkų sąjungos Niujorko-Niu Džersio provincijos nariu. Nuo 1939 m. vadovavo Niujorko lietuvių chorui. Mirties data ir vieta nežinoma.

GUŽAUSKIS (GUŽEVSKIS) ADOLFAS KONRADAS

Kompozitorius. Gimė 1876 m. vasario

(Nukelta į 47 p.)

Luokėje vykusių siuvimo kursų, kuriuos suorganizavo siuvimo mašinas pardavinėjusi „Singer“ firma, dalyviai. Fotografas nežinomas. Nuotrauka iš Evaldo Kazlausko archyvo

(Atkelta iš 45 p.)

kus (Jurginių ir kt.) arklius pardavinėdavo čigonai. Matydavau, kaip jie vedžiodavo savo arklius, visaip juos girdami, rodydami, kokie sveiki jų dantys, kokie jie eiklūs. Čigonai buvo geri arklių ir žmonių psichologijos žinovai, todėl dažnai pirkėjui ir visai besibaigiantį kuiną sugebėdavo įpiršti.

Kartais per jomarką atvažiuodavo cirkas. Jis iš vakaro turgavietės centre pastatydavo savo palapinę. Sekančią dieną prasidėdavo vaidinimai. Pasirodydavo akrobatai, kiti cirko artistai rydavo ugnį, mėtydavo peilius, važinėdavo vienračiu dviračiu, kilnodavo sunkumus, klounai juokindavo publiką, dažnai net padainuodavo kupletus apie miestelio gyvenimą ir jo gyventojus. Porą kartų buvo atvežtas žvėrynas. Tada pirmą kartą pamačiau liūtą, krokodilus, vilką, beždžiones. Prisimenu, kaip žvėrys kankinosi ankštuose narvuose ir liūdnomis akimis stebėjo smalsuolius.

Po turgaus paliktas arklių „grūšias“ susirinkdavo miesto vargšai ir jais šerdavo kiaules, o šieno likučius atiduodavo savo karvutėms. Buvo pasamdytas šlavėjas turgaus aikštei sutvarkyti; dažniausiai tuo užsiimdavo Varnių gatvės gyventojai Rimšai.

Ketvirtame dešimtmetyje žydų verslininkai Tryškių gatvėje pastatė miesto pirtį. Ją kūrėdavo du kartus per savaitę. Viena diena būdavo skirta vyrams, kita – moterims. Pirtis buvo labai reikalinga, nes miestelio namuose nebūdavo dušų ir vonių, o pirtis savo sodybose turėdavo tik aplinkiniai ūkininkai. Kartą, kai buvau 7 ar 8 metų amžiaus, su mama nuėjau į pirtį, apsinuodi-

jau smalkėmis ir apalpau. Gaivino mane išnešę į lauką. Namo parėjau savo kojomis, bet kitą dieną blogai jaučiausi ir gulėjau lovoje. Ta pirtis laukto pelno nedavė ir po kelių metų ją uždarė.

Miestelyje gyveno nemažas būrys amatininkų. Rūbus siuvo Barkauskaitė, Kaziūnė (pavardės nežinojau), Šmerelaitės, Armalienė, Jankauskienė, Kleišienė, amatų mokyklą baigusi Mironaitė. Kleišienė buvo ypatinga siuvėja, siuvo labai greitai ir, siuvaltis pas ją, eiti į primatavimus nereikėdavo. Kleišienę labai mėgo kaimo moterys. Mes, mergaitės, apeidavome siuvėjas, prašydamos skiautukų lėlėms rėdyti. Vyriškus drabužius, kailinukus siuvo Juozapas Kvietkus, Sutkus, Vaitkus, Štraupa, Bertulis ir keletas kitų. Buvo siuvėjų, kurie važiuodavo siūti pas ūkininkus. Ten jie apsistodavo ir gyvendavo kol aprėdydavo visą šeimyną. Savo siuvyklą turėjo Dambrauskai.

Batus taisyti nešdavome Telšių gatvėje gyvenusiam batsiuviiui, kurį visi „Šiaučiuuku“ vadino. Buvo miestelyje ir daugiau batsiuviių. Klumpes (medpadžius) darydavo Zykas, Jankauskas ir keletas kitų. Mašina megztinius megzdavo Jocienė, Kaulavičiūtė, net mokytoja Venckienė. Rankomis pagal užsakymus skaras, megztukus gražiai mezgė Nina Vasilevičienė. Vargingesnės moterėlės vertėsi vilnų, linų verpimu, plunksnų plėšymu.

Buvo stalių, dailidžių, stogdengių. Krosnis mūrydavo Stepulis, kaminų iškrėsti atėidavo kaminkrėtys. Neiškėtus dažnai užsidedgavo suodys. Stogai dažniausiai būdavo mediniai, tad nuo tų degančių suodžių ir ne vienas gaisras yra kilęs.

Labai gabus, visų galų meistras buvo Tryškių gatvėje gyvenęs Kostas Vaigauskas. Jis pats pasistatė namą, turėjo ir vėjo malūnėlį, kuris gamindavo elektrą ūkio reikmėms. Vaigauskui nešdavome pakrauti radijo akumulatorius. Jis pats suprojektavo ir Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečio proga Luokės centre pastatė Nepriklausomybės paminklą-stulpą, kurio viršų gražiai papuošė iš visų pusių išradingai sukomponuotais Vyčio kryžiais.

Miestelis turėjo ir gabių audėjų. Audimu vertėsi Balskienė, Servaitė, kuri kartu su Rimšiene dar ruošdavo ir parapijos vaikus pirmajai komunijai. Kasmet pas jas birželio mėnesį mokydavosi didelis būrys vaikų. Vėliau juos egzaminuodavo kunigas vikaras.

Luokė turėjo ir nedidelį viešbutį Telšių gatvėje. Jį laikė žydų šeima. Karstais prekiaavo Varnių gatvėje gyvenęs mano mamos krikštėtėvis Sauka. Tai buvo jo papildomas verslas, nes jis turėjo dar ir ūkį. Kaimiečiai karstus savo mirusiesiems darydavo patys.

Miestelyje veikė ir nedidelis žydų kooperatinis bankelis. Jo vedėju buvo prekybininkas Movšovičius. Reikalui esant, ko gero, šiame bankelyje pinigų pasiskolindavo ir lietuviai.

Telšių gatvėje veikė kirpykla. Čia pasigražinti užsukdavo vyrai bei moterys, čia atvedavo ir vaikus. Ilgalaikio sušukavimo pasidaryti moterims reikėdavo važiuoti į Telšius. Fotografu Luokėje dirbo Kazys Daunys.

Miestelio gyventojai versdavosi kaip kas išmanydavo. Badaujančių nebuvo. Kiekvienas kaip nors užsidirbdavo duoną – jei ne užsiimdamas amatu ar verslu, tai dirbdamas pas ūkininkus. Jie samdydavo papildomai žmonių per šienapjūtę, pjaudami rugius, kasdami bulves, kuldami javus, kasdami griovius, durpes, raudami alksnynus, žiemos laikotarpiu kirdami mišką, skaldydami malkas.

Valsčiuje buvo dvi nuomojamos kuliarnosios mašinos. Tūmos kuliarnoji turėjo garo katilą – lokomotyvą. Kita buvo varoma benzinu kūrenamu motoru. Kai kurie ūkininkai ir klebonija turėjo savo arklines mašinas. Dvaruose būdavo naudojamos kuliarnosios mašinos. Didesni ūkiai turėjo savo grūdų valymo mašinas arpas ir fuktelius. Jais už užmokestį išvalydavo grūdus ir kaimynams. Kiekvienas ūkininkas pagal valsčiaus nurodymą kasmet turėdavo taisyti jam paskirtą vieškėlio dalį, jį nužvyruoti, išvalyti griovius. Tuo darbu dažniausiai užsiimdavo pavasarį. Žvyrą keiliams veždavo iš Luokės didžiosios žvyrduobės, buvusios Varnių gatvės gale, už Sauslaukės.